

станом на 31 серпня 2022 р.). URL: <https://dia.dp.gov.ua/ukra%D1%97nskij-biznes-v-umovax-povnomashtabno%D1%97-vijni-analitika-stanu-za-shist-misyaciv>

5. Про затвердження Державної програми стимулювання економіки для подолання негативних наслідків, спричинених обмежувальними заходами щодо запобігання виникненню і поширенню гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2, на 2020-2022 роки: постанова Кабінету Міністрів України від 27 травня 2020 р. № 534 / Кабінет Міністрів України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/534-2020-п#Text>

6. Про затвердження Порядку надання допомоги по частковому безробіттю: постанова Кабінету Міністрів України від 21 червня 2022 р. № 702 / Кабінет Міністрів України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/702-2022-п#Text>

7. Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо особливостей оподаткування та подання звітності у період дії воєнного стану: Закон України від 03 березня 2022 р. № 2118-IX / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2118-20/sp:max50:nav7:font2#n5>

8. Підтримка бізнесу у період дії воєнного стану. *Міністерство економіки України*. URL: <https://me.gov.ua/Documents/List?lang=uk-UA&id=52d2e23d-3ed5-4670-b2e4-cb6bcd3b049f&tag=Biznesu>

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-318-0-16>

Сиротко М. В.,

аспірант

*ДУ «Інститут економіко-правових досліджень імені В. К. Макутова
Національної академії наук України»*

ЩОДО ОСОБЛИВОСТЕЙ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ТОРГОВЕЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Окрім викликів, спричинених пандемією COVID-19 та глобальною економічною рецесією, Україна зіткнулася з ескалацією російсько-українського військового конфлікту, який призвів до повномасштабної війни з введенням воєнного стану. Ця війна має значний вплив на торговельну діяльність в Україні, особливо у східних та південних регіонах країни, які найбільше постраждали від конфлікту.

Війна порушила торговельні потоки та ланцюги поставок, особливо в аграрному секторі, який є важливим для економіки України. Воєнний стан країни також негативно вплинув на іноземні інвестиції, оскільки інвестори неохочекладають кошти в країну, яка перебуває в епіцентрі військових дій. Це призвело до зниження темпів економічного зростання та збільшення безробіття в постраждалих регіонах. Для вирішення цих проблем уряд України вжив низку економіко-правових заходів для підтримки бізнесу та промисловості у постраждалих регіонах і по всій Україні. Одним з основних способів, за допомогою якого уряд України регулює торговельну діяльність, є реформування ліцензування, визначення квот та зміни митного законодавства. Ці правила спрямовані на контроль імпорту та експорту товарів, забезпечення дотримання міжнародних торговельних угод та забезпечення продовольчої безпеки держави.

Проте, незважаючи на зусилля уряду України щодо регулювання торговельної діяльності, все ще існує низка проблем, які ускладнюють розвиток торговельної діяльності. Перша і найважливіша – війна в Україні, яка суттєво змінила правила здійснення торговельної діяльності, що зумовило зміну поведінки підприємців, що займаються зовнішньоекономічною діяльністю. Зважаючи на дані умови, Україна має значний потенціал для покращення свого розвитку в галузі світової торгівлі. Для досягнення цих цілей, Україна може використовувати різні інструменти та підходи, які вже використовуються в розвинених країнах, одним із ключових є державне, а зокрема нормативно-правове регулювання.

Загалом, порядок регулювання торговельної діяльності в Україні базується на системі стримувань і противаг, коли ВРУ та КМУ спільно працюють над тим, щоб забезпечити захист економічних інтересів країни перед обличчям будь-яких зовнішніх загроз чи викликів. В умовах найбільш значущого для України виклику – російської військової агресії державне регулювання торговельної діяльності було удосконаленим та адаптованим відповідно до викликів. Зміни торкнулися тарифного та нетарифного регулювання, зокрема ліцензування, квотування, валютного контролю, технічного регулювання тощо.

Тарифне регулювання. Однією з найпоширеніших форм державного впливу на торговельні процеси є встановлення тарифів або податків на зовнішньоекономічну діяльність. В умовах воєнного стану, 16 листопада 2022 року Президент України підписав новий Закон «Про митний тариф», який скасовує попередній і запроваджує сучасну міжнародну митну класифікацію товарів. Зміни в митному законодавстві України торкнулися насамперед оновлення товарної

номенклатури, приведення статистики у відповідність до міжнародних класифікацій та стандартів, стандартизації зовнішньоторговельної документації та спрощення митного оформлення через стандартизацію та кодифікацію документів [3].

Ліцензування та квотування зовнішньоекономічної діяльності. Внесено низку змін до системи ліцензування та квотування в Україні [2]. Основною метою цих змін є забезпечення достатньої кількості продовольства всередині країни для запобігання голоду. З початку війни до переліку товарів, що підлягають ліцензуванню Міністерством економіки, кілька разів вносилися зміни. Уряд запровадив вимоги щодо ліцензування експорту деяких товарів, таких як м'ясо великої рогатої худоби, жито, овес, гречка, пшоно, цукор, сіль та мінеральні добрива. Мінекономіки також видало наказ № 393-22 [1], відповідно до якого Мінекономіки має протягом двох днів видати ліцензію або підготувати лист про відмову у її видачі. Наразі відомство приймає документи в електронному вигляді та продовжує роботу з видачі ліцензій.

Валютний контроль. 24 лютого 2022 року Правління НБУ прийняло Постанову [4], яка встановлює правила валютного контролю в період дії воєнного стану в Україні. З 4 квітня 2022 року НБУ вніс суттєві зміни до граничних строків розрахунків за операціями з експорту та імпорту товарів. Починаючи з 5 квітня 2022 року, для всіх експортно-імпортних операцій встановлюється граничний строк розрахунків у 90 календарних днів. Це суттєве скорочення строків порівняно з правилами мирного часу, коли граничні строки розрахунків становили 365 календарних днів.

Технічне регулювання є важливим аспектом державного регулювання торговельних відносин. В Україні технічне регулювання є засобом забезпечення відповідності товарів і послуг національним стандартам, а також вимогам Світової організації торгівлі (СОТ) та Європейського Союзу (ЄС) [5]. Україна зобов'язалася здійснити необхідні адміністративні та інституційні реформи для виконання своїх зобов'язань щодо гармонізації та щорічно інформувати ЄС про процес реформ. Гармонізація технічних регламентів матиме як переваги, так і виклики для українського бізнесу. Перевагою є остаточний перехід на міжнародні технічні регламенти, визнані в ЄС та багатьох інших країнах, що знизить нетарифні бар'єри в торгівлі з цими країнами, покращить доступ до ринків та стимулюватиме експорт. Однак перехід потребуватиме витрат на адаптацію, хоча ці витрати вже мають бути враховані в планах розвитку бізнесу підприємств.

Торговельні угоди. Ще однією формою державного впливу на торговельні процеси є укладання торговельних угод. Україна має близько 50 угод про вільну торгівлю з різним ступенем лібералізації,

що охоплюють широке коло країн. Крім того, ЄС, Велика Британія, Австралія та Канада в односторонньому порядку скасували тарифні обмеження на українську продукцію, що дало українським експортерам значну перевагу на цих ринках. Однак війна наклала певні обмеження на відкриття нових ринків, оскільки деякі країни вимагають фізичного інспектування підприємств перед затвердженням сертифікатів та підписанням угод. Цього року через війну жодна країна не відвідала України фізично, тому альтернативою стали онлайн-інспекції. Тим не менш, логістика експорту залишається вирішальним фактором, особливо для продуктів тваринного походження, які можна експортувати лише транзитом через ЄС.

Таким чином, у сучасних умовах використання механізмів державного регулювання в Україні створило правовий господарський порядок, який має вирішальне значення для подальшого розвитку країни та її інтеграції в європейський ринок. Тарифи, ліцензії та квоти використовуються для регулювання торгівлі та забезпечення захисту вітчизняної промисловості. Валютний контроль необхідний для підтримки стабільності валютних операцій і захисту національної валюти від коливань. Торговельні угоди, такі як ті, що підписані Україною з іншими країнами, забезпечують доступ до нових ринків і можливості для збільшення обсягів торгівлі. Ці механізми забезпечують необхідний захист вітчизняної промисловості, доступ до нових ринків та підтримку критично важливих галузей.

Список використаних джерел:

1. Про затвердження Тимчасового порядку ліцензування експорту деяких товарів, зазначених у додатку 5 до постанови Кабінету Міністрів України від 29 грудня 2021 р. Міністерство економіки; Наказ, Порядок від 10.03.2022 № 393-22. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0321-22#Text>

2. Про ліцензування видів господарської діяльності. Закон України від 02.03.2015 № 222-VIII. Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/222-19#Text>

3. Про Митний тариф України. Закон України; Закон від 04.06.2020 № 674-IX. Верховна рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/674-20#Text>

4. Про роботу банківської системи в період запровадження воєнного стану. Постанова Національного банку України від 24.02.2022 № 18. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0018500-22#Text>

5. Про технічні регламенти та оцінку відповідності. Закон України від 15.01.2015 № 124-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/124-19#Text>